

Dom często opisywany jest jako żywy organizm. Będąc środowiskiem życia rodziny dzieli jej zmienne koleje losu, stale adaptując się do zmieniających warunków. Biografie domów widziane z perspektywy archeologicznej niejednokrotnie odzwierciedlają w mikroskali zmiany jakie na przestrzeni dziesięcioleci, czy nawet stuleci doświadczyła mieszkająca w nich społeczność. W tym kontekście wartym uwagi zagadnieniem jest okres upadku struktur państwowych i ogólnej niestabilności politycznej oraz jego wpływ na życie codzienne, prowadzone w obrębie zacisza domowego. Projekt skupia się na rekonstrukcji życia codziennego mieszkańców dużych budynków mieszkalnych ze stanowiska *Argisztihinili* (dzisiejsza Armenia) w okresie upadku Królestwa Urartu w ciągu VII i VI wieku p.n.e. *Argisztihinili* zlokalizowane na wzgórzu Świętego Dawida (Surb Davti Blur) w zachodniej części dzisiejszej Armenii należy do największych i najbardziej rozpoznawalnych stanowisk urartyjskich odkrytych do tej pory. Zawdzięcza to badaniom archeologicznym prowadzonym głównie w latach 60-tych i 70-tych XX wieku. Po wielu latach przerwy, począwszy od października 2024 roku *Argisztihinili* jest miejscem badań Armeńsko-Polskiej Ekspedycji Archeologicznej. Wyniki pierwszego stanowią zarazem punkt wyjścia do opisywanych badań. Niezwykłość *Argisztihinili* polega na tym, że jest to jedno z niewielu stanowisk urartyjskich, w którym poza ufortyfikowaną cytadelą zachowały się elementy życia codziennego w formie wolnostojących budowli mieszkalnych. Domy z *Argisztihinili* są dużymi założeniami mieszkalnymi o dość regularnej organizacji przestrzeni wewnętrznej, których forma nawiązuje do reprezentacyjnych budowli publicznych. Wyraźnie odznaczają się tym spośród ówczesnych budowli mieszkalnych z regionu, będących najczęściej dwu lub trzyizbowymi domami szeregowymi. Na tej podstawie zasugerowano, że domy z *Argisztihinili* mogła zamieszkiwać elita Królestwa Urartu. Według popularnej hipotezy domy powstały w na początku VII wieku p.n.e. w ramach większego przedsięwzięcia budowlanego dotowanego przez króla i były przeznaczone dla ludzi związanych z administracją królestwa. Ta hipoteza nie została jednakże dostatecznie uargumentowana archeologicznie. Co więcej na podstawie wcześniejszych badań jak i tych z 2024 roku zaobserwowano dwie fazy zasiedlenia domostw, pomiędzy którymi można zauważyć istotne różnice w organizacji przestrzeni mieszkalnej i kulturze życia domowego. Widać wyraźne zubożenie mieszkańców, których ekonomia w większym stopniu mogła opierać się na rolnictwie. Celem projektu jest określenie przyczyn i kierunków zmian widocznych w użytkowaniu domów między VII a VI wiekiem p.n.e. Ważną kwestią jest odpowiedź na pytanie czy zmiany w kulturze życia domowego mogą oznaczać potencjalne zmiany demograficzne w *Argisztihinili*, które mogły wystąpić w okresie upadku Królestwa Urartu. Jest to zarazem istotny wątek w studiach na dziejami i kulturą Królestwa Urartu, w których zazwyczaj nie dostrzega się jego mieszkańców i ich życia codziennego. Proponowany projekt będzie pierwszą próbą wyjścia poza dotychczasowe ramy, wykorzystującą duży wachlarz możliwości jakie dają nam obecnie badania gospodarstw domowych prowadzone w skali mikro i makro. Badanie domów z *Argisztihinili* będzie ukierunkowane na rekonstrukcję kilku ważnych aspektów związanych z życiem codziennym ich mieszkańców. Pierwszym z nich jest określenie źródeł utrzymania oraz potencjalnych związków ekonomicznych mieszkańców domów z aparatem państwowym rezydującym w fortecy. Kolejnym aspektem jest identyfikacja czynników kształtujących przestrzeń mieszkalną, w tym praktycznych, związanych z ogrzewaniem domów w sezonie zimowym, czy społecznych związanych np. z istnieniem wielopokoleniowej rodziny. Do innych, równie ciekawych wątków poruszanych w projekcie należy identyfikacja czynności domowych zachodzących w obrębie gospodarstwa domowego, określenie przybliżonej diety mieszkańców oraz próba odpowiedzi na pytanie jak długo funkcjonowały domostwa z *Argisztihinili*. Planowane badania będą mieć charakter interdyscyplinarny. W trakcie wykopalisk duże znaczenie będzie miała analiza zabytków archeologicznych połączona z dokumentacją przestrzenną i pobieraniem próbek z warstw podłogowych i przydomowych śmietnisk. Razem będą stanowić podstawę dalszych badań laboratoryjnych wykorzystujących szeroką gamę analiz geochemicznych, traseologicznych, petrograficznych oraz palinologicznych. W rezultacie uzyskany zostanie niezwykle bogaty i różnorodny zestaw danych który zapewni znaczny postęp w studiach nad jednym z najbardziej enigmatycznych społeczeństw starożytnego Bliskiego Wschodu.